

Д. В. Строзаль,
аспірант кафедри міжнародного менеджменту,
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ У МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЯХ

THEORETICAL APPROCHES TO THE CASH FLOWS' ANALYSIS IN INTERNATIONAL CORPORATIONS

Дана стаття присвячена дослідженню та аналізу теоретичних аспектів щодо визначення грошового потоку. Об'єктом дослідження статті є грошовий потік. На підставі проведеного дослідження запропоновано систематизацію грошових потоків, було виділено основну роль грошових потоків в економіці та встановлено основні напрями управління грошовими потоками.

The following article deals with theoretical aspects of the various definitions of cash flows. The object of the research article is the cash flow. Based on the conducted research a number of approaches has been proposed, namely, a systematization of cash flows, role of cash flows in economics as well as core directions of cash flow management.

Ключові слова: грошові кошти, грошовий потік, фінансовий менеджмент, функції грошового потоку, чистий грошовий потік, операційний грошовий потік, управління грошовими потоками на міжнародному рівні.
Key words: cash, cash flow, financial management, functions of cash flow, net cash flow, operational cash flow, cash flow management on the international level.

ВСТУП

У сучасній теорії корпоративних фінансів і в повсякденній роботі фінансових менеджерів приділяється значна увага питанню щодо управління грошовими потоками, оскільки останні є матеріальною основою фінансового менеджменту, що, в свою чергу, свідчить про актуальність теми. Подальший розвиток систем і механізмів управління грошовими потоками підприємства постійно вимагає поглиблення теоретичних досліджень цієї найважливішої для фінансового менеджменту категорії, і в першу чергу — всебічного розгляду визначальних її сутнісних характеристик.

Теоретичні засади формування та руху грошових потоків викладені у працях зарубіжних вчених: М. Бертонаша, Ю. Бріггема, А. Галенські, Р. Найта, М. Поукока, Д. Хана, Дж. К. Ван Хорна, В. Балабанова, О. Горбунова, В. Дудкіна, В. Ковальова, М. Крейніної, В. Леонтєва, Е. Сорокіної, Н. Хахонової. Значний внесок у сучасну теорію та практику управління грошовими потоками зробили вітчизняні вчені: І. Бланк, М. Білик, В. Галасюк, Є. Іонін, Г. Кірейцев, А. Козлюк, А. Костирко, С. Надточій, А. Поддєрьогін, О. Терещенко та інші.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою дослідження є аналіз різних підходів до вивчення грошового потоку міжнародних підприємств, встановлення основних функцій грошових потоків в економічній системі та дослідження ролі системи управління грошовими потоками підприємства. У результаті проведеного дослідження даної тематики було виявлено недостатність опрацювання об'єкту вивчення. Тому предметом даного аналізу є виокремлення певних груп підходів до вивчення грошових потоків, оскільки існують різні погляди щодо вивчення об'єкту дослідження та не існує єдиного підходу. Таким чином, виникає об'єктивна необхідність у групуванні існуючих підходів.

Крім того, значну увагу слід приділити методичці управління грошовими потоками ТНК, що являється важливим фактором прискорення обороту капіталу такого підприємства. Це відбувається за рахунок скорочення тривалості операційного циклу, більш економічного використання власних і зменшення потреби в позикових

джерелах грошових коштів. Отже, ефективність роботи підприємства повністю залежить від організації системи управління грошовими потоками. Дана система створюється для забезпечення виконання короткострокових і стратегічних планів ТНК, збереження платоспроможності і фінансової стійкості, більш раціонального використання його активів і джерел фінансування, а також мінімізації витрат на фінансування господарської діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ

Необхідно звернути першочергову увагу на вивчення визначень первинної складової грошового потоку — грошових коштів. Зокрема, в "Міжнародних стандартах фінансової звітності 7: Звіти про рух грошових коштів" дані такі визначення: грошові кошти включають готівку та вклади до запитання, які включають залишки на поточних рахунках у фінансових установах, готівкові купюри, монети, валюту, готівкові суми малої каси і конкретні передані грошові документи в касі підприємства, прийняті фінансовими установами для термінових депозитів і вилучень [20, с. 303].

У світовій практиці велику увагу приділяють вивченню і прогнозуванню руху грошових коштів насамперед через об'єктивну нерівномірність надходжень і виплат, що і формує грошові потоки. Питання сутності та розкриття поняття грошових потоків різними авторами досить детально висвітлені у багатьох сучасних виданнях [17, с. 126]. Проте єдності щодо тлумачення категорії "грошовий потік" та методики аналізу руху грошових коштів для прийняття управлінських рішень науковці не сформували. Зокрема, на семантичному рівні грошовий потік — це кількісне вираження грошей, що їх має суб'єкт господарювання у конкретний момент часу, для інвестора — це очікуваний майбутній дохід від інвестицій, з позиції керівників підприємств грошовим потоком є план майбутнього руху грошових засобів та ін. У будь-якому випадку динаміка руху грошових коштів підприємства є безперервним процесом і створює грошовий потік [4].

Існує декілька напрямів вивчення грошових потоків. Прихильники одного напрямку вважають, що грошовий потік являє собою гроші, які залишаються в розпо-

Грошовий потік

За операційною діяльністю		За інвестиційною діяльністю		За фінансовою діяльністю	
Надходження (+)	Витрати (-)	Надходження (+)	Витрати (-)	Надходження (+)	Витрати (-)
грошова компонента виручки від реалізації продукції, авансів і передоплати, отриманої від покупців	платежі постачальникам і підрядчикам за поставлені матеріали, виконані роботи, послуги	кошти від реалізації основних засобів, нематеріальних активів	платежі за придбання засобів довгострокового використання	залучення довгострокових і короткострокових позик, кредитів	повернення довгострокових і короткострокових позик, кредитів
інші надходження від операційної діяльності, наприклад, цільове фінансування, повернення підзвітних сум	виплати заробітної плати, податкові платежі до бюджетів усіх рівнів та ін.	довгострокові фінансові вклади та ін.	платежі за довгостроковими фінансовими вкладеннями, інших аналогічних виплат	залучення акціонерного капіталу через випуск акцій, інші аналогічні надходження	виплата дивідендів і відсотків та інших короткострокових вкладень
Разом: (+)	Разом: (-)	Разом: (+)	Разом: (-)	Разом: (+)	Разом: (-)

Рис. 1. Класифікація грошових потоків за видами фінансово-господарської діяльності

Джерело: [6].

рядженні компанії. Традиційний підхід робить акцент на бухгалтерську сторону процесу руху грошових коштів. Грошовий потік виступає в якості кінцевого результату, фіксує залишок грошових коштів по балансу на конкретний момент часу. Так, Дж.Ф. Маршалл визначає грошовий потік як "суму прибутку після податку і негрошових витрат (які включають такі статті, як списання фіксованих активів, виснаження ресурсів та амортизація нематеріальних активів)" [10, с. 301].

Проте кожен потік передбачає рух, тому не можна погодитися з таким розумінням грошового потоку. Потік грошових коштів повинен відображати динаміку свого існування і володіти рядом супутніх йому характеристик (розмір, напрям, час, джерело, інтенсивність і т.д.) [9, с. 426].

Прихильники другого напрямку (В.В. Бочаров, Н.Н. Селезньова, А.Ф. Іонова, Т.С. Новашіна, І.Т. Балабанов, Є.С. Стоянова, А.Д. Шеремет та ін.) розглядають грошовий потік як сукупність припливів і відтоків грошових коштів за певний період часу. Наприклад, М.М. Селезньова вважає, що "грошовий потік — це різниця між усіма надходженнями (притоками) грошових коштів та їх використанням (потоком грошових коштів)" [25, с. 219]. Таке визначення дається знову ж таки виходячи з елементів грошового балансу, що не відображає єдність надходження і витрачання грошових ресурсів корпорації за конкретний проміжок часу [26, с. 327].

У рамках третього підходу, грошовий потік являє собою сукупність розподілених і сумірних в часі надходжень і виплат грошових коштів. Вчені цього напрямку (І. А. Бланк, Є. М. Сорокіна та ін.) розглядають грошовий потік як масштаб вимірювання можливостей

внутрішнього фінансування корпорації. Керівництво великої компанії розуміє вирішальне значення величини і структури чистого грошового потоку при плануванні інвестицій та визначенні обсягів зовнішніх запозичень. Для інвесторів й аналітиків грошовий потік виступає як індикатор фінансових можливостей корпорації, характеризують її ліквідність і прибутковість [22, с. 252; 18, с. 17].

Ковальов В.В. вважає, що грошовий потік є чергуванням припливів та відпливів грошових коштів. Він виділяє надходження, що генеруються у рамках одного періоду часу, мають місце або на початку (пренумерований або авансовий потік), або у кінці періоду, тобто вони не розподілені всередині періоду, а сконцентровані на одній із меж (потік постнумерандо) [8].

У буквальному розумінні "cash flow — CF" переводиться як грошовий потік, потік касової готівки, потік грошових коштів. Грошовий потік однієї операції або цілого підприємства є грошима, які залишаються на підприємстві [5, с. 127]. Тобто ця різниця між надходженням у касу і виплатою з каси в результаті однієї або всіх операцій. Словник сучасної економіки Макмілана визначає "cash flow" як суму нерозподілених прибутків і відрахувань на амортизацію фірми. Також це джерело доступних компаній внутрішніх довгострокових коштів [19]. Бланк І.О. надає таке визначення грошового потоку: "Грошовий потік підприємства є сукупністю розподілених у часі надходжень і виплат грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю" [2].

Найпоширенішою класифікацією грошових потоків є класифікація за видами господарської діяльності (рис. 1).

Таблиця 1. Система грошових відносин підприємства

СИСТЕМА ГРОШОВИХ ВІДНОСИН ПІДПРИЄМСТВА	
ЗОВНІШНІ ГРОШОВІ ВІДНОСИНИ	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ 3 бюджетами всіх рівнів та позабюджетними фондами; ➤ 3 прямими учасниками та установами інфраструктури фінансового ринку; ➤ 3 партнерами по операційній діяльності та установами інфраструктури товарного ринку; ➤ 3 органами промислової інфраструктури; ➤ 3 іншими господарськими суб'єктами. 	
ВНУТРІШНІ ГРОШОВІ ВІДНОСИНИ	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Між головними та дочірними підприємствами; ➤ Між різноманітними структурними підрозділами («центрами відповідності») підприємства; ➤ Між підприємством та його співзасновниками (акціонерами); ➤ Між підприємством та його персоналом; ➤ Інші форми. 	

Джерело: [2].

Грошовий потік за операційною діяльністю (Operating Cash Flow) має найбільшу питому вагу для промислового підприємства щодо обсягів надходжень і виплат грошових коштів [17, с. 126]. Грошовий потік за фінансовою діяльністю складається з надходжень і виплат, пов'язаних із здійсненням зовнішнього фінансування господарської діяльності підприємства [6, с. 11; 16, с. 755].

Прийняття рішень з питань грошово-кредитного регулювання потребує адекватного інструментарію для їх вироблення. Такий інструментарій може бути розроблений на основі схеми грошових потоків — моделі грошового обігу у вигляді системи грошових потоків [1, с. 127].

Сучасна теорія корпоративних фінансів розглядає грошовий потік як стійку сукупність розподілених у часі фактів надходження або вибуття грошових коштів та їх еквівалентів, що генеруються суб'єктом господарювання в результаті здійснення його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, таким чином, грошовий потік можна представити як сукупність послідовних подій, які пов'язані із відособленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових коштів із приводу виконання договірних зобов'язань між суб'єктами господарювання й іншими економічними агентами (державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями). З іншого боку, грошові потоки, генеровані суб'єктом господарювання протягом певного періоду, що аналізується, формують також грошовий потік, який надалі ми будемо називати сукупним грошовим потоком підприємства [15, с. 56; 5, с. 27].

Грошові потоки утворюються з рухом запасів грошей і структурно складаються з платежів економічних суб'єктів господарювання. При цьому розглядаються не індивідуальні виплати окремих економічних суб'єктів, а сумована сукупність платежів груп економічних суб'єктів. Твердохлібова Д.В. пропонує поділ таких економічних суб'єктів на групи із врахуванням лише чотирьох засад побудови грошових потоків: розмежування економічних агентів на банківський та небанківський сектори, форми платежу та момент проведення грошей із однієї форми в іншу, моделі міжбанківських розрахунків, за якими працюють комерційні банки та напрям платежу [21; 7, с. 44].

Система основних форм грошових відносин підприємства наведена в таблиці 1 [2; 27, с. 266].

Опосередковуючи грошові відносини, що входять в сферу фінансів підприємства, грошовий потік є об'єктом його фінансового управління в процесі здійснення господарської діяльності [2; 11, с. 322].

Синхронізація грошових потоків підприємства (бюджетування доходів і витрат) спрямована на забезпечення більш чіткої залежності між вхідними та вихідними грошовими потоками. При цьому основним критерієм оцінки якості синхронізації є підвищення коефіцієнта кореляції потоків, який повинен прагнути до 1. Рішення задачі по синхронізації потоків надходжень і виплат грошових коштів у часі і просторі забезпечує безперервність виробничо-комерційної діяльності підприємства, фінансову стабільність і перспективи розвитку управління грошовими потоками. Крім того, високий рівень синхронізації надходжень і витрат грошових коштів за обсягом і в часі дозволяє знизити реальну потребу підприємства в поточному і страховому залишках грошових активів, які обслуговують основну діяльність, а також резерв інвестиційних ресурсів для здійснення реального інвестування [14; 13, с. 568].

У результаті оптимізації грошових потоків підприємства створюються передумови для максимізації чистого грошового потоку. При цьому підвищення його величини може бути досягнуто через наступні заходи, а саме:

- ефективна фінансова та податкова політика;
- ефективна цінова політика;
- зниження постійних і змінних витрат в операційній діяльності;
- застосування ефективніших методів амортизації основних фондів;
- скорочення термінів зберігання матеріальних оборотних активів;
- підвищення продуктивності праці і якості роботи підприємства в цілому;
- підвищення ефективності претензійної роботи з метою повного і своєчасного стягнення штрафних санкцій та дебіторської заборгованості [3; с. 24, 3—12].

Прогнозування та планування є ключовим елементом фінансового менеджменту, забезпечуючи адекватність моделі управління фінансами суб'єкта господарювання потребам мінливого ринкового середовища та її ефективність. Таке твердження абсолютно справедливе і для моделі управління грошовими потоками підприємства, що дає нам право виділити окреме питання для розгляду базових положень організації прогнозування та планування грошових потоків суб'єкта господарювання в результаті його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Даний напрям фінансового менеджменту (а саме, планування та прогнозування грошових потоків) включає наступні проблемні питання, зокрема: (1) визначення та обґрунтування основних цілей та завдань планування та прогнозування грошових потоків суб'єкта господарювання; (2) визначення критеріїв прийняття управлінських фінансових рішень щодо прогнозування та планування грошових потоків, які генеруються суб'єктом господарювання у рамках здійснення його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності; (3) аналіз основних складових елементів моделі планування та прогнозування руху грошових коштів у результаті здійснення господарських операцій суб'єктом господарювання; (4) визначення поняття та особливостей використання бюджетування для планування та прогнозування грошових потоків; (5) дослідження процедури формування та аналіз основної фінансової інформації Звіту про рух грошових коштів (Cash Flow Statement), у тому числі — аналіз первинної фінансової інформації формування Звіту та зміст основних його статей [8, с. 56—90].

Окрему увагу слід приділити формуванню грошових потоків ТНК, що зображені на рис. 2.

ТНК		
Міжнародна торгівля ТНК: рух вхідних грошових потоків від експорту та вихідних потоків у виді поалти імпорту за участю іноземних імпортерів	Ліцензування, франчайзинг та спільні підприємства ТНК: рух грошових вхідних потоків ха участю іноземних компаній або державних установ	Інвестиції в субсидіарні компанії ТНК: рух вхідних/вихідних потоків у виді доходів, одержаних від іноземних дочірніх компаній

Рис. 2. Грошові потоки ТНК

Джерело: [12].

Грошові потоки ТНК можна визначати за тим же принципом, як і вітчизняної компанії, однак вважаючи на той факт, що очікувані грошові потоки, які отримує материнська компанія ТНК, надходять від дочірніх компаній (філій), що базуються в різних країнах, таким чином грошові ресурси будуть у різній валюті.

Відповідно валютні грошові потоки конвертуються в єдину валюту, наприклад, в долар США. Зокрема, якщо ТНК веде бізнес у двох валютних одиницях, така компанія може вирахувати очікуваний доларовий грошовий потік через множення очікуваного грошового потоку у кожній валюті на очікуваний рівень обміну валюти у доларі США, а потім всі значення додаються для визначення загального грошового потоку компанії в єдиній валюті. Такий же принцип обчислення грошового потоку ТНК в єдиній базовій валюті можна застосувати при обігу ТНК більше двох видів валют у своїй фінансовій системі [12].

Кожний філіал ТНК повинен синхронізовано управляти своїм операційним капіталом відповідно до інших філій, оскільки існують певні аспекти в оплаті дивідендів кожної філії, в розрахунок доходу та витрат філії, а також управління ліквідністю дочірньої компанії (інвестувати надлишок або покривати дефіцит).

Хоча часто кожна філія зайнята своїми власними операціями, ніж загальними операціями ТНК. Таким чином, централізований менеджмент грошових потоків повинен займатись моніторингом, та можливо, управлінням грошовими потоками материнської компанії та її філій. Дана задача є найважливішою, оскільки завдяки цьому можливо надати додаткові кошти тим філіям, що потребують їх через різницю обміну валют.

Наприклад, відділ фінансів ТНК "KraftFoods" наділений централізованою функцією з управління ліквідністю, запасами та обов'язками з обміну валют щодо її глобальних операцій.

У той час, як кожна філія управляє своїм операційним капіталом окремо, існує потреба у моніторингу та управлінні грошовими потоками між материнською компанією та філіями, а також, між окремими філіями. Дане завдання міжнародного менеджменту грошових потоків повинно делегуватись групі з централізованого менеджменту грошовими потоками. Даний вид менеджменту можна розділити на дві функції: (1) оптимізація рухів грошових потоків та (2) інвестування надлишкових готівкових коштів [22; 27].

Крім того, слід виділити основні механізми оптимізації грошових потоків:

- нагромадження грошових надходжень: роль грає швидкість надходжень грошових ресурсів, оскільки чим швидше вони надійдуть, тим швидше ними можна оперувати (напр., інвестувати). Наприклад, в США ТНК можуть відкривати так звані "платіжні сейфи" (lockbox) в поштових відділеннях, через які здійснюється централізована оплата їх клієнтами (такі сейфи перевіряються банками щоденно). Інший варіант — введення системи з передоплати;

- мінімізація витрат при обміні валюти: метод балансування (netting) можна застосовувати як спільними зусиллями філій, так і групою з централізованого

управління грошовими потоками. Даний метод зменшує адміністративні витрати та витрати з переказу коштів у зв'язку із обміном валюти, а також запроваджує чітку систему валютних переказів між філіями;

- управління заблокованими коштами;
- управління грошовими переказами між філіями [23].

Важливим аспектом при здійсненні достовірного аналізу грошових потоків ТНК є вплив міжнародних економічних умов, політичних умов та рівень ризику обміну валют.

Роль міжнародних економічних умов: на рівень споживання в кожній країні впливають

дохід споживачів цієї країни. Якщо економічні умови слабшають, дохід споживачів знижується, купівельна спроможність їх зменшується відповідно та як наслідок продажі ТНК в цій країні будуть меншими, ніж планувались. Це спричинює зменшення грошових потоків ТНК.

Наприклад, у 2010 р. уряд Греції мав найбільший дефіцит бюджету за свою історію та існувала ймовірність невиплати їх боргів. Тому відбулось скорочення їх найбільших витрат для зменшення їх боргу. Уряди Португалії та Іспанії також мали значні дефіцити бюджетів та повинні були скоротити свої витрати відповідно. Обмеження по урядовим витратам спричинили зниження економічного росту в цих країнах. У результаті бізнес транснаціональних компаній в цих країнах мав реорганізувати свої заплановані грошові потоки, що, звісно, вплинуло й на їх акціонерну вартість.

Роль міжнародних політичних ризиків: політичний ризик у кожній країні впливає на рівень продаж ТНК. Іноземний уряд може збільшити податки або встановити бар'єри для дочірніх компаній ТНК. Крім того, споживачі в іноземній країні базування ТНК можуть бойкотувати ТНК, якщо існує непорозуміння між урядом їх країни та урядом материнської компанії ТНК. Такі політичні акції також можуть зменшити грошові потоки ТНК [12].

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз економічної сутності грошових потоків показав відсутність у теоретичних дослідженнях єдиного тлумачення даного терміну. Як наслідок, у практичній діяльності користувачі й укладачі звітності виділяють різні поняття, які тісно пов'язані з категорією грошового потоку (фінансові потоки, грошові кошти, грошові активи). Суперечності у визначенні сутності "грошових потоків" ведуть до виникнення різних поглядів на проблему управління грошовими потоками.

У теорії та практиці зустрічається кілька визначень грошового потоку або потоку готівки (Cash Flow; CF). Cash Flow — це кількісний вираз грошей, наявних у розпорядженні організації, для керівників і власників компанії це план майбутнього руху грошових фондів підприємства в часі або зведення даних про їх рух у попередніх періодах, а для інвестора cash flow — очікуваний в майбутньому дохід від інвестицій (з урахуванням дисконту).

Поняття "рух грошових коштів" є агрегованим, оскільки включає багато видів руху грошей в економіці підприємств і за його межами. Рух грошових коштів в основній операційній діяльності будь-якого підприємства є логістичним потоком, пов'язаним із потоками послуг (товарів) і споживачів.

Крім того, господарська діяльність будь-якого підприємства нерозривно пов'язана з рухом грошових коштів. Грошові кошти обслуговують практично всі аспекти операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Безперервний процес руху грошових коштів у часі являє собою грошовий потік, який образно порівнюють із системою "фінансового кровообігу", що забезпечує життєздатність організації.

Цікавим аспектом у сфері дослідження поняття "грошові потоки компанії" є управління грошовими потоками, що включає загалом такі аспекти, як облік руху грошових коштів, аналіз потоків готівки, складання бюджету руху грошових коштів та контроль за використанням бюджету руху грошових коштів.

Воно охоплює ключові напрями діяльності підприємства, включаючи управління позаоборотними і оборотними активами, власним і позиковим капіталом.

Кінцевою метою оптимізації грошових потоків підприємства є максимізація чистого грошового потоку підприємства, що підвищує рівень його самофінансування і знижує залежність від зовнішніх джерел фінансування. На основі оптимізації грошових потоків підприємства може бути побудована система планів раціонального використання коштів підприємства з урахуванням його специфіки та впроваджена відповідна система контролю над їх виконанням.

Система управління грошовими потоками реалізує свою головну мету і основні задачі шляхом здійснення певних функцій. Ці функції поділяються на дві основні групи, які обумовлені комплексним змістом розглянутої системи управління — загальні та специфічні.

Слід відрізнити управління грошовими потоками на вітчизняному підприємстві та ТНК. Головною відмінністю являється використання однієї або декілька видів валют у розрахунках підприємства, оскільки зазвичай в ТНК діє система двох або більше валютних грошових потоків, на відміну від вітчизняного підприємства, що проводить розрахунки в національній валюті. Це, в свою чергу, обумовлює складність проведення обчислень в ТНК, що призводить до необхідності застосування централізованого менеджменту грошових потоків у ТНК.

Централізований менеджмент грошових потоків повинен займатись моніторингом та управлінням грошовими потоками материнської компанії та її філій. Крім того, відділ ТНК з централізованого управління грошовими потоками не може завжди точно прогнозувати події, що вплинуть на грошові потоки материнської компанії або її філій. Але такий відділ повинен бути готовий відреагувати на будь-яку подію, враховуючи (1) будь-які політичні зміни, що вплинуть на грошові потоки, та (2) має визначити, як уникнути таких пагубних впливів. Якщо існує недостача в грошових потоках у системі обчислень материнської компанії та її філій, то материнська компанія повинна володіти доступними запасами коштів (кредитні лінії). З іншої сторони, якщо вона має надлишок коштів, необхідно обдумати шляхи інвестування коштів.

Також важливо враховувати вплив міжнародних економічних умов, політичних умов та рівень ризику обміну валют при здійсненні аналізу грошових потоків ТНК.

Література:

1. Банк В.Р. Финансовый анализ: учеб. пособ. / Банк В.Р., Банк С.В., Тараскина А.В. — М.: Проспект, 2010. — 358 с.
2. Бланк И.О. Управление денежными потоками: учеб. пособ. / Бланк И.О. — К.: Ника-Центр, Эльга, 2007. — 736 с.
3. Волошина Ю. Оптимизация денежных потоков / Волошина Юлия // Финансовый Директор. — 13.01. — 2009. — 13 с.
4. Головки В.І. Економічний аналіз грошових потоків у підвищенні ефективності використання фінансових ресурсів підприємства / В.І. Головки, Г.В. Мисака // Вісник: екон. та пробл.економ. становл. — № 1. — 2010. — С. 55—67.
5. Доклад о торговле и развитии. Организация объединенных наций = Trade and Development Report 2006, Publication of United Nations, Geneva, July 2006. — 147 с.

6. Каламбет С.В. Управление операционными денежными потоками предприятия: монография / С.В. Каламбет, А.М. Якимова. — Днепропетровск: Днепропетр. нац. ун-т заліз. трансп. ім. В. Лазаряна, 2009. — 121 с.

7. Козакова О.М. Макроекономіка, конспект лекцій / Козакова О.М., Волкова Н.І., Окландер Т.О. — Видво: Одеса: Наука і техніка, 2006. — 240с.

8. Ковалев В.В. Методы оценки инвестиционных проектов: підруч. / Ковальов В.В. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 144 с.

9. Ковалев В.В. Финансовый менеджмент: теория и практика, науч.-практ. пособ. / Ковалев В.В. — 2-4 изд. — М.: Проспект, 2007. — 1011 с.

10. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 7: Звіти про рух грошових коштів [Електронний ресурс]. IASCF, 2011. — 13 с. — Режим доступу до МСБО7: http://www.minfin.gov.ua/document/237456/18_IAS7_IFRS_2009_GVT.pdf

11. Мишкин Фредерик С. Экономическая теория денег, банковского дела и финансовых рынков / Фредерик С. Мишкин // The economics of money, banking, and financial markets. — Pearson/Addison Wesley. — 2007. — 716 с.

12. Мадур Дж. Міжнародний фінансовий менеджмент, посіб. = International Financial Management, Jeff Madura. — 9-е вид. — Канада, 2009. — 673 с.

13. Мулфорд Чарльз В. Креативний підходи до грошових потоків = Creative Cash Flow Reporting: Uncovering Sustainable Financial Performance / Charles W. Mulford, Eugene E. Comiskey. — 2005. — 658 с.

14. Перловская Н.В. Контроллинг движения денежных потоков в управлении предприятием / Н.В. Перловская // Збір. наук. праць СНУ ім. В. Даля. Вип. 9. Економіка. Менеджмент. Підприємництво. — 2002. — С. 90—94.

15. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник / [кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін]. — К.: КНЕУ, 2005. — 536 с.

16. Поляк Г.Б. Финансы и кредит: учеб. / Г.Б. Поляк, Л.Б. Андросова. — М.: Волтерс Клувер, 2010. — 880 с.

17. Портной П.К. Правовое положение холдингов в России: науч.-практ. пособ. — Изд. № 28, 2004. — 277 с.

18. Руководство по статистике внешнего долга / External Debt Statistics: Guide for Compilers and Users / Международный валютный фонд, 2003 — 333. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.imf.org>

19. Ратицька А. Путівник до економіки, Л. Ратицька = Guide to Economics, L.Raitskaya, S.Cochrane. — Видво Макмілан = Macmillan, 2005. — 134 с.

20. Савлук М. Гроші та кредит: підруч. / Савлук М., Мороз А.М., Пуховкіна М.Ф. — 3-тє вид. — К.: КНЕУ, 2002. — 602 с.

21. Твердохлібова Д.В. Грошові потоки: методичні засади побудови і аналізу: наук. допов. / НАН України, Ін-т економ. Прогнозування. — 2000. — 88 с.

22. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. / Терещенко О.О. — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.

23. Томсон А. Міжнародний грошовий менеджмент / А. Томсон, Д. Мадур = International Cash management, Thomson, Madura. — Abridged 8/e, Mason, OH: Thomson South-Western, 2007. — 607 с.

24. Финансовый менеджмент: теория и практика / под ред. чл.-корр. АМИР Е.С.Стойковой. — М.: "Перспектива", 1996. — 401 с.

25. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. пос. / Філіна Г.І. — 2-ге вид., перероб. та допов. — К: Центр учбової літератури, 2009. — 320 с.

26. Шеметев А.А. Международные стандарты аудита: метод. пособ. — М.: Инфра-М. — 427 с.

27. Шмырева А.И. Международные валютно-кредитные отношения: учеб. пособие для вузов / А.И. Шмырева, В.И. Колесников, А.Ю. Климов. — 266 с.

Стаття надійшла до редакції 04.01.2013 р.